

Eduskunnan hallintovaliokunta 18.2.2025

HE 179/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt Kuntaliitolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Suomen Kuntaliitto ry esittää lausuntonaan valiokunnalle kunnioittavasti seuraavaa.

Oleskeluluvan peruuttamatta jättäminen

Kuntaliitto jakaa esitykseen kirjatun tavoitteen, jonka mukaan *“tavoitellaan, että ulkomainen työvoima pysyisi maassa ja mahdollisen työttömyyden aikana löytäisi uuden työpaikan ja sitä kautta perusteen jatkaa maassa oleskelua”*.

Kuten esityksessäkin todetaan, muutos voi joissain tapauksissa olla työntekijän asemaa parantava, koska työntekijälle taattaisiin tietty aika etsiä uusi työpaikka oleskeluluvan voimassa ollessa. Esityksessä mainitun Datahuoneen selvityksen mukaan kohderyhmä kokee työttömyyttä harvoin, mutta työttömyysjaksot ovat kuitenkin usein yli kolmen ja yli kuuden kuukauden mittaisia.

Tässä vaiheessa on haastavaa arvioida, miten muutos vaikuttaisi kuntiin, kuntien tarjoamiin palveluihin ja työmarkkinoihin. On kuitenkin mahdollista, että kolmen ja kuuden kuukauden suoja-aika **lisäisi kohderyhmään kuuluvien hakeutumista työllisyyspalveluiden asiakkaaksi**. Myös yleisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kysyntä todennäköisesti kasvaisi sekä työnantaja- että henkilöasiakkaiden osalta. Tieto avoimista työpaikoista, joissa ei vaadita sujuvaa suomen kieltä, tulisi todennäköisesti olemaan entistä kysyntämpää.

On myös mahdollista, että kohderyhmään kuuluvien työntekijöiden ja työnhakijoiden maan sisäinen muutto etenkin pääkaupunkiseudulle kasvaa, sillä pienemmillä paikkakunnilla työllistyminen suoja-ajan sisällä on haasteellisempää.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan esityksen taloudelliset hyödyt julkiselle taloudelle ovat pieniä, vaikkakin esitys selkeyttää oleskelulupakäytäntöjä.

Suoja-ajat voivat tuoda Suomelle mainehaittaa, sillä Suomen työmarkkinat eivät ole niin dynaamisia, että maassa alle kaksi vuotta oleskelleiden uudelleentyöllistyminen kolmessa kuukaudessa olisi usein mahdollista. Määräajat luovat painetta sekä työntekijöille että työnantajille ”hyväksyä myös vähemmän toivottavia työolosuhteita”, eivätkä ne tuo Suomelle kilpailuetua esimerkiksi Norjaan ja Tanskaan verrattuna. Kunnat ovat nostaneet esiin huolen, miten talouden elpyessä kyetään vastaamaan kasvavaan työvoiman tarpeeseen, jos Suomeen työperusteisesti tulleet kokevat epävarmuutta maahan asettumisessa.

Esityksessä on hyvin avattu muutoksen vaikutuksia perhe-elämän suojaan ja lapsen etuun. Puolisoiden työllistymisen edistämisellä ja siten kuntien palveluilla olisi entistä suurempi merkitys, jotta mahdollisissa työsuhteen muutostilanteissa olisi vaihtoehtoja oleskelun perusteelle.

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus

Esityksen tavoitteena on, että *”työnantaja tekee ilmoituksen Maahanmuuttovirastolle, jos sen työntekijä ei ole aloittanut työntekoa, tämän työsuhde on päättynyt tai päättyy taikka tämä on muusta syystä lopettanut työnteon ennen työnteon perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon päättymistä”*. Esityksen mukaan sääntelyllä päästäisiin mm. entistä tarkemmin kiinni lupajärjestelmän väärinkäyttötilanteisiin.

Kuntaliitto katsoo, että määräraajat työnantajan ilmoittamisvelvollisuudesta ovat keskeisiä, jotta sanktiosäätelylle on selkeät perusteet. Työntekijän ja työsuojelun näkökulmasta se myös turvaa, että viranomainen on tietoinen työntekijän työtilanteesta oleskeluluvan aikana.

Ilmoittamisvelvollisuus on työsuhteen päättymisen tilanteissa uusi. Kuten esityksessäkin todetaan, sääntelyllä on suurimmat vaikutukset etenkin pienten ja keskisuurten työnantajien asemaan sekä ulkomaisiin työnantajiiin, joilla on resurssit ja osaaminen HR-asioissa voivat olla vähäisemmät.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että ilmoittamisvelvollisuudesta informoidaan monikanavaisesti ja monikielisesti sekä työnantajia että henkilöasiakkaita.

Kuntien antaman työnantaja- ja henkilöasiakasneuvonnan on myös asiassa oltava ajantasaista. Ulkomaalaiselle työntekijälle, jonka työsuhde loppuu, tulee kertoa selkeästi työsuhteen päättymisen käytännöistä, saatavilla olevista työllistymisen palveluista ja työvoimapula-aloista. Esityksessä on arvioitu, että ilmoituksia työsuhteiden päättymisestä tehtäisiin mahdollisesti noin 2 750 kpl vuodessa. Kuntaliitolla ei ole käytössä dataa, jonka avulla voitaisiin

arvioida uudistusta koskevan kohderyhmän määrää tarkemmin, esim. alueittain.

Asetus valtakunnallisista työvoimapula-aloista

Esityksessä ehdotetaan myös, että työntekijän oleskelulupaan liittyvä työnteko-oikeus laajennetaan oikeudeksi tehdä töitä todetuilla työvoimapula-aloilla. Työvoimapula-aloille olisi siten nykyistä paremmin saatavilla työvoimaa, kun maassa jo oleskeleva työntekijä voisi tilanteen niin salliessa tehdä muitakin töitä kuin sitä, mille alalle hänen työntekijän oleskelulupansa on myönnetty.

Kuntaliitto pitää tavoitetta kannatettavana. Kuntaliitto nostaa kuitenkin huomion, että asetuksessa oleva **listaus ammattialoista on hyvin suppea ja suureen osaan listalla olevista aloista vaaditaan ammattipätevyys**, jota harvalla työntekijän oleskeluluvalla tulleeella henkilöllä on. Työntekijän siirtyminen näihin ammatteihin on siten todennäköisesti vähäistä.

Työvoimapula-aloille työllistymisen polkuja olisi siksi kehitettävä sujuvoittamalla ulkomaisen tutkinnon tunnustamisprosessia sekä täydennyskoulutusten järjestämistä, jotta Suomi näyttäytyisi vähintään yhtä houkuttelevana maana työllistyä kuin muut Pohjoismaat ja EU-maiden kärki.

SUOMEN KUNTALIITTO

Maija Niskavirta

Projektipäällikkö

Liite 1 Kuntaliiton esitys hallintovaliokunnassa 18.2.2025